

Pogled na inkluzivno šolo/družbo skozi oči ravnatelja

Matjaž Barič
OŠ Milke Šobar - Nataše, Črnomelj

Portorož, marec 2018

Zgodba 1

Trener že vrsto let trenira učence nogomet. Tokrat se z ekipo, v kateri je večina igralcev Romov, vrača domov z nogometne tekme.

Kot vedno se ustavi pred slaščičarno in ko že hoče povabiti vse učence na kremno rezino, se ustavi in pomisli: „Kako nas bodo gledali, če pripeljem v slaščičarno Rome? Kaj se bo zgodilo, če se bodo neprimerno obnašali?“

Trener obrne kombi in se zapelje do naslednje bencinske črpalke, kjer učencem v trgovini kupi čokoladice in jim jih razdeli v kombiju in odpelje proti domu.

- ▶ KDO JE VPLETEN?
- ▶ KDO IMA PROBLEM?
- ▶ ALI DELUJE INKLUZIVNO, ZAKAJ NE?
- ▶ KATERI PRISTOPI BI DELOVALI INKLUZIVNO?

Zgodba 2

Trener že vrsto let trenira učence rokomet. Tokrat se z ekipo, v kateri je albanski deček, udeleži turnirja v mini rokometu.

Deček je nekoliko neroden. V igri naredi nekaj napak, ne upošteva trenerjevih navodil in ko izgubi še žogo, ga trener pri priči zamenja. Trener se s pomočnikom spogleda in oba v en glas komentirata, da je pač Albanec in da ne bo nikoli postal dober rokometiš.

- ▶ KDO JE VPLETEN?
- ▶ KDO IMA PROBLEM?
- ▶ ALI DELUJE INKLUZIVNO, ZAKAJ NE?
- ▶ KATERI PRISTOPI BI DELOVALI INKLUZIVNO?

Zgodba 3

Trener, ki trenira učence nogomet, vključi na trening tudi učenca z nižjimi intelektualnimi sposobnostmi. Na vseh tekmah ga vzpodbuja, nameni mu podobno minutažo kot vrstnikom, vrstnike uči, da ga morajo vzpodbujati, mu pomagati.

Po tekmi poskrbi, da se celotna ekipa druži z učencem s posebnimi potrebami.

- ▶ KDO JE VPLETEN?
- ▶ ALI DELUJE TRENER INKLUZIVNO?
- ▶ SO VSI SREČNI?

Trener, ki je opisan v vseh treh primerih je izvajalec današnjih delavnic

- ▶ Matjaž Barič, ravnatelj OŠ Milke Šobar - Nataše Črnomelj
- ▶ Specialni pedagog DP- FIBO
- ▶ Delal kot izvajalec dodatne strokovne pomoči, v šolski svetovalni službi, poučeval na Ošpp
- ▶ Aktiven predvsem na področju športa: trener rokometu, aktivni smučarski učitelj, učim plavanje, nogomet ...

IZKLUČEVANJE, SEGREGACIJA

- ▶ Temeljna pravica na področju izobraževanja je pravica do izobrazbe. Mednarodni dokumenti jo opredeljujejo kot temeljno človekovo pravico, ki zajema vse stopnje izobrazbe: osnovno, srednjo in visoko.
- ▶ Priča smo TEORETIČNEMU prehodu iz segregirane politike VIZ v integracijske oblike, ki pa smo jih na podlagi postmodernistične filozofije nadgradili v sistem inkluzije (Opara 2011).
- ▶ **IZKLJUČEVANJE**
- ▶ Šparta, Rim, srednji vek ...
- ▶ **SEGREGACIJA**
- ▶ 20. stoletje – ustanavljanje posebnih šol in zavodov (1911 – šola v Ljubljani, 1929 – zakon o narodnih šolah).

INTEGRACIJA

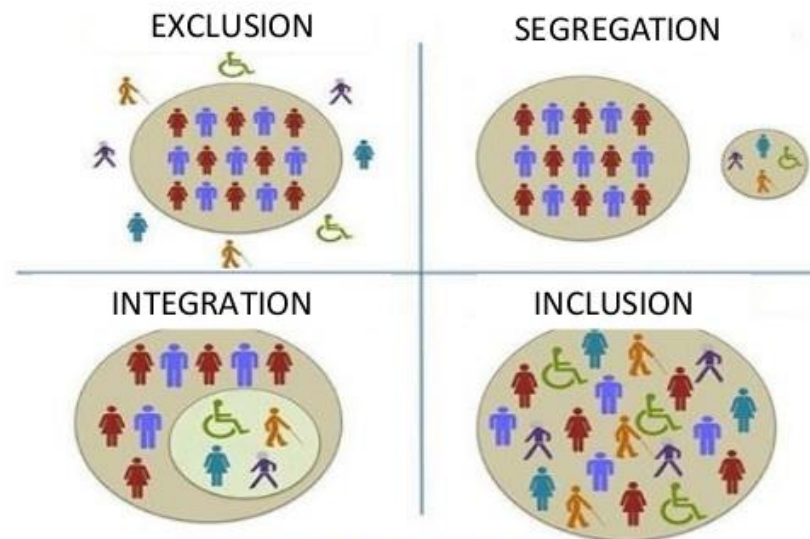
- ▶ Začetki pred 50 leti, Danska, Zakon o integraciji oz. normalizaciji, vključevanje v normalno okolje, normalne šole.
- ▶ Od vključenih se zahteva sprejemanje šolskega reda in kulture, vključujejo se brez sočasnega prilagajanja okolja.
- ▶ Stopnje integracije (Soldo 21986):
 - prostorska integracija (vključeni, vendar ni interakcije),
 - funkcionalna integracija (medsebojne aktivnosti, učitelji isti, drug program),
 - socialna integracija (vključeni, vendar se jim okolje ne prilagaja).

INKLUZIJA

- ▶ Priča smo TEORETIČNEMU prehodu iz segregirane politke VIZ v integracijske oblike, ki pa smo jih na podlagi postmodernistične filozofije nadgradili v sistem inkluzije (Opara 2011).
- ▶ Inkluzija presega integracijo.
- ▶ **CILJ INKLUZIJE JE PRESEČI SOCIALNO KRIVIČNOST, INKLUZIJA NE ZAJEMA LE OSEB S POSEBNIMI POTREBAMI, AMPAK VSE POSAMEZNIKE, DRUŽBO**
- ▶ O'Brien in Forest (1998): vključevanje tistih, ki so bili izključeni ...
- ▶ Galeša (1995): način spoprijemanja z neenakostjo, različnostjo ...
- ▶ Šučur (1997): interdisciplinaren pojem, ki ni dovolj jasno opredeljen ...
- ▶ Resman (2003): Inkluzija ni samo stvar države in njenih uredb, ampak pripada tudi stroki, je tudi področje človeške morale in etike inkluzija zadeva vse nas.
- ▶ Sardoč (2006): razvijanje potencialov vseh, strmenje k dejavnemu in enakopravnemu članstvu - večja socialna sprejemljivost skozi konstantne interakcije OPP s sovrstniki, sistem intervencij, ki to omogočajo.
- ▶ Kavkler (2003): ne gre le za prilagajanje otroka okolju, ampak prilagajanje okolja otroku, z namenom odstranjevanja ovir, ki mu onemogočajo optimalni razvoj potencialov.

RELACIJE MED IZKLUČEVANJEM, SEGREGACIJO, INTEGRACIJO IN INKLUZIJO

The relationship between the different and normal related to the school

editado por: www.FilosofiaHoje.com

POLITIKA VKLJUČEVANJA OPP

Meijer, Soriano, Watkins, 2003:

- ▶ zavzemanje za vključitev skoraj vseh OPP v OŠ ob močni podpori različnih strokovnih služb (Španija, Grčija, Italija, Portugalska, Švedska, Islandija, Norveška in Ciper);
- ▶ poleg večinske OŠ še razvejan sistem šol specialnih šol ob spodbujanju sodelovanja med njimi (Danska, Francija, Irska, Luksemburg, Avstrija, Finska, Velika Britanija, Latvija, Liechtenstein, Češka, Estonija, Litva, Poljska, Slovenija in Slovaška);
- ▶ ločen sistem šolanja in zakonodaje za OŠ in specialne šole (Belgija, Švica, Nemčija, Nizozemska).

Na voljo imamo torej različne izkušnje, modele, ki pa jih seveda ni mogoče direktno prenašati v naš prostor. Pri nas ima specialna pedagogika dolgoletno tradicijo, svoje koncepte, prav iz njih bi morali tudi izhajati (Marinovič, 2009).

NEKATERE ZNAČILNOSTI SISTEMA IZOBRAŽEVANJA OPP V SLOVENIJI

1. Vzgojno izobraževalni programi v Sloveniji:

- program 9-letne osnovne šole,
- program s prilagojenim izvajanjem in dodatno strokovno pomočjo,
- prilagojeni programi (motnja v duševnem razvoju, govorno jezikovna motnja, gluhosta in naglušnost, gibalna oviranost, slepota in slabovidnost, avtizem),
- posebna programa VIZ,
- vzgojni programi,
- programi za dvojezične šole.

2. Sistem usmerjanja:

- ▶ temelji na usmerjanju v programe, kategorija motenj, velikokrat segregirani;
- ▶ namesto MAS, ADHD, MDR ... preverjati prilagoditvene spretnosti /komunikacija, socializacija, dnevne veščine, moteče vedenje/.

3. Standardi znanja, centralizacija in togost sistema:

- ▶ sumativno ocenjevanje/NPZ, končno ugotavljanje doseganja ciljev s številčno oceno, ocenjevanje je ločeno od procesa poučevanja, poteka ob zaključkih posameznih enot ali ocenjevalnega obdobja, vrednotenje rezultatov glede na standarde znanja z znanimi kriteriji, zunanje preverjanje znanja;
- ▶ rangiranje šol, pohvale in nagrade učencem za odličnost;
- ▶ pohvale in nagrade učiteljem za odličnost učencev, pohvale in nagrade šolam za odličnost učiteljev in učencev ...

4. „Samozadostnost“ učitelja v razredu

- ▶ Čeprav si drugačen, nimam nič proti tebi, vse vem ... /asperger, dispraksija, ambidekstrij, skotopični sindrom .../

5. Odziv na obravnavo (5-stopenjski model, Koncept dela UT v OŠ, 11. 10. 2007)

6. Prehajanje med programi: največkrat se ne izvaja - ZUOPP-1, 17.člen

OŠ - OŠpp /NIS/ ...

7. Ocene in stvarni učni dosežki/količina vsebin, domače naloge:

- dosežki na NPZ: OPP se v drugem triletju pri slovenščini v 41 % uvrščajo pod 50 % rešenih nalog vsega preizkusa (v vsej populaciji osnovnošolcev je takih 12 %), v drugem triletju pa pri slovenščini 67 % otrok s posebnimi potrebami ne dosega 50 % rešenih nalog vsega preizkusa (v vsej populaciji osnovnošolcev je takih 23 %) (Košir, 2008, Zupanc in Bren, 2010),

65,6 % strokovnjakov v praksi se strinja, da se učitelji OPP bojijo realno ocenjevati zato, da jim ne bi očitali, da jih ne sprejemajo, 89,3 % vprašanih se strinja s trditvijo, da pozitivne ocene nikakor ne pomenijo, da je otrok v programu uspešen ... (Jurišić, 2009).

DOMAČE NALOGE SO PRETEKLOST, UČNI PROCESI, NE PA UČNI CILJI

DIAREJA - vsi naredijo

8. Učni dosežki, motivacija

- po učnih dosežkih smo po PISI visoko, a motivacija za delo je nizka.

9. Ponavljanje razreda (ali koristi otroku, samopodoba ...).

10. Šolanje blizu kraju prebivališča, ZUOPP-1, 4. člen.

INKLUZIJA V SLOVENIJI DANES Rovšek (2018)

- ▶ **1. Inkluzija postane žargon stroke**, administrativni privesek, orodje v rokah nevednežev, politična floskula ...
- ▶ **2. Najmanj omejujoče okolje**
- ▶ Ali so te osebe v zares najbolj spodbudnih okoljih? So navadne šole najbolj spodbudna okolja - da to postanejo, jih je potrebno preobraziti, ne morejo ostati take kot so. V tem je bistvo razumnih prilagoditev.
- ▶ **3. Namesto drugačnosti → poudarjanje različnosti.** S poudarjanjem drugačnosti (posebne potrebe) smo na poti diskriminacije. Če ni AVTIST, ADHD ... ni OK.
- ▶ **4. Pripadnost/uspešen učenec**
- ▶ Družbi, skupini, zavezanost k socialni pravičnosti, enakopravnosti, emancipaciji, enakemu dostopu do dobrin ZA VSE, je VSEDRUŽBENA in VSEŽIVLJENJSKA (Švedska - načrt pravične in enake obravnave).

- ▶ **5. Inkluzija - KJE, KAJ, KAKO, ZAKAJ**
- ▶ - KJE: lokacija, vprašanje pravičnosti ali dostopa do specialne obravnave.
- ▶ - KAJ: kurikulum, vsebine, program (standard, prilagojen program...)
- ▶ - KAKO: metode dela, raba tehnik in strategij, raba orodij specialne pedagogike, manjši razredi...
- ▶ - ZAKAJ: vzgojno izobraževalne koristi vseh otrok, družbena pravičnost in etični vidiki...

KAZALNIKI INKLUZIVNE ŠOLE

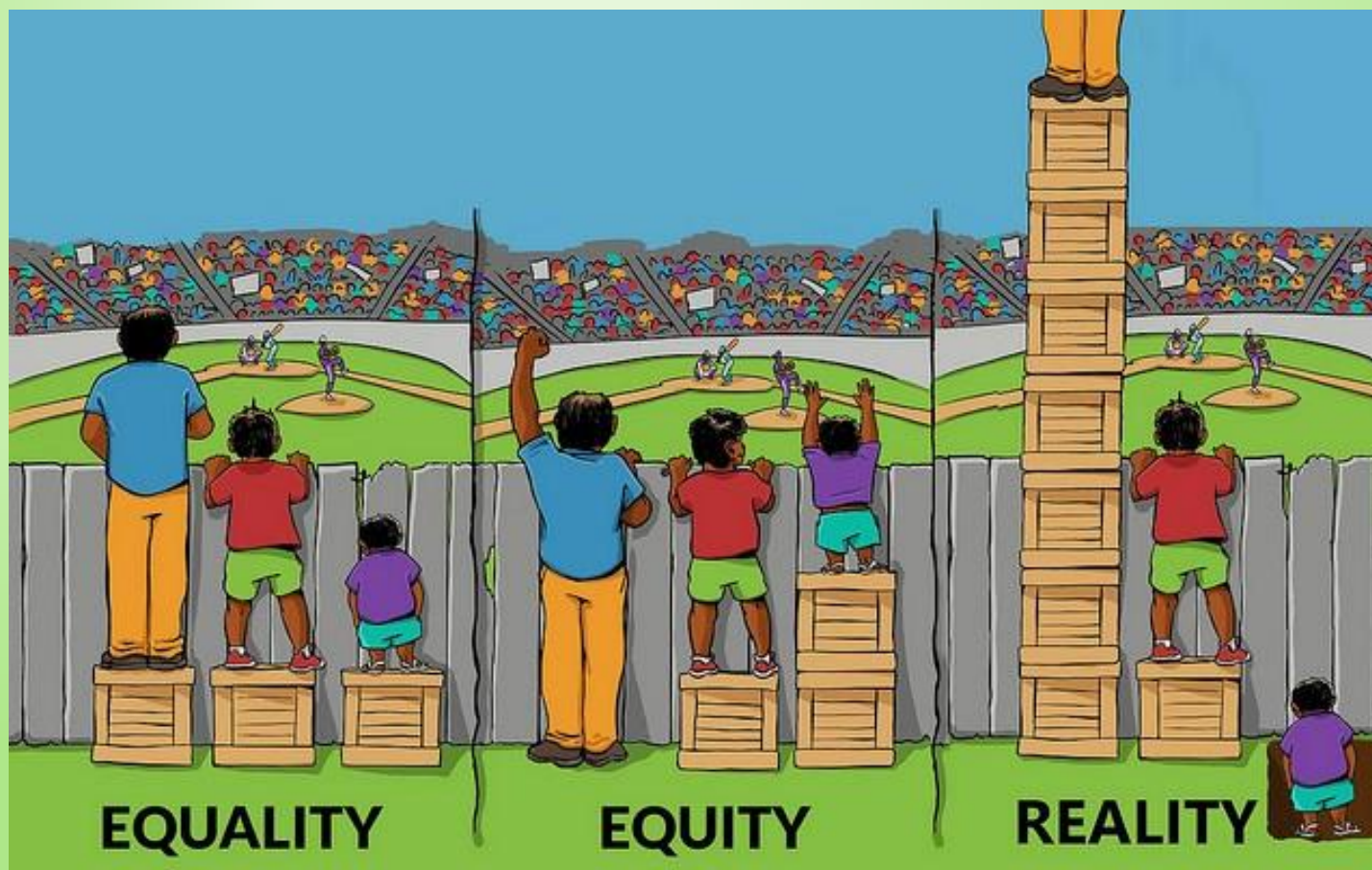
- ▶ Po Booth in Ainscow oblikujeta tri generalne kazalnike (Lesar, 2009)
 - ▶ kazalniki kulture
 - ▶ kazalniki politike
 - ▶ kazalniki prakse

- ▶ **Specifični kazalniki zajemajo:**
 - ▶ Oblikovanje sprejemajoče šolske skupnosti:
 - ▶ Uvajanje oz utrjevanje inkluzivnih vrednot:
 - ▶ Razvijanje šole za vse:
 - ▶ Organiziranje pomoči različnim učencem: Zagotavljanje sredstev podpore učencem z individualnimi izobraževalnimi potrebami:

KOBLOV krog (Kotnik 2018)

- ▶ 1. Ugotoviti stanje, vzbuditi zanimanje.
- ▶ 2. Načrtovanje, kako priti do novega znanja.
- ▶ 3. Proces, izvedba.
- ▶ 4. Rezultati.
- ▶ Ponovno na 1. - samoevalvacija, ugotavljanje stanja
- ▶ Če pošlješ osebo z SLEPEGA na Mars, bo še vedno slep, če pa VČT, bo motnja izginila (ni možnosti interakcije).
- ▶ <https://www.youtube.com/watch?v=rHt-5-RyrJk>

ENAKOST, PRAVIČNOST, REALNOST

INKLUZIJA - prvi korak

- ▶ Preko sodelovanja (soft skills) med šolami in šolami, zavodi, ki izobražujejo osebe s posebnimi potrebami (slepi, gluhi, MAS, OMDR, VČT ...):
 - ▶ - v skupnih projektih,
 - ▶ - nastopih, prireditvah (likovne, športne, glasbene)
 - ▶ - obiskih
 - ▶ - izobraževanju in sodelovanju učiteljev
- ▶ <https://www.youtube.com/watch?v=fpE8Nh1KBn0>

▶ HVALA!

- ▶ Bodimo dobri v šoli in srečni v življenju!